

Justis og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

29.05.13

Høring – endringer i straffeloven 1902 og straffeloven 2005 (personforfølgelse, voldtekt og andre seksuelle overgrep, formidling av prostitusjon, forberedelse til tvangsekteskap, foreldelsesregler mv.)

Stine Sofies Stiftelse er en prosjektorganisasjon med følgende hovedmålsetting:

- FOREBYGGE vold og overgrep mot barn
- AVDEKKE vold og overgrep mot barn
- IVARETA det voldsutsatte barnet
- PÅVIRKE myndighetene til å bedre barns rettsvern

Innledningsvis presiseres det at Stine Sofies Stiftelse generelt imøtekommer alle endringer som styrker rettstilstanden og ivaretagelsen av barn, pårørende og etterlatte. Stiftelsen har i flere år foreslått flere av de endringene som nå er på høring og er således glade for at departementet nå foreslår viktige endringer som vil øke rettsikkerheten til barn. Det er et omfattende høringsnotat, og stiftelsen vil hovedsakelig kommentere de områdene som faller innenfor stiftelsens formål.

1. "Stalking"

Stiftelsen har selv mottatt flere henvendelser angående "personforfølgelse", hvor de utsatte har uttrykt stor frustrasjon over manglende håndhevelse av gjeldende regelverk. Blant annet var dette et tema i HR 2013-00881-A hvor en kvinne saksøkte staten for brudd på EMK art 3, nettopp fordi staten ikke hadde klart å stanse en persons plagsomme atferd og gjentatte brudd på besøksforbud. I noen tilfeller vil ikke kontakten i seg selv være truende, men grunnet tidligere opplevelse eller voldsepisoder vil gjerningspersonen gjentatte kontakt skape frykt hos de berørte, eller som det uttales i forbindelse med konvensjonen at handlingen skal ramme handlinger som "if taken on their own, do not always amount to criminal conduct". Stiftelsen mener det er viktig å få en bestemmelse som fanger opp alvorligheten av å terrorisere mennesker på denne måten, ved gjentatt uønsket atferd, som for fornærmede oppleves som skremmende.

Departementet har foreslått to alternative lovforslag, hvorledes stiftelsen i utgangspunktet støtter alternativ 2. Det foreslås i alternativ 2 at det innføres en ny bestemmelse med en ordlyd som mer dekkende reflekterer de alvorlige konsekvensene personforfølgelse kan ha. Denne skal ramme de mer alvorlige tilfellene, mens straffeloven § 390a fortsatt skal fange opp de mindre alvorlige tilfellene. Stiftelsen mener likevel at det er behov for endring i strl § 390a, slik at det går tydelig frem at personforfølgelse er omfattet av bestemmelsen. I saken som er nevnt over, ble det i liten grad tatt ut tiltale etter § 390a, til tross for at forfølgelsen var av en så høy intensitet at fornærmede til slutt måtte flytte og bytte navn.

Stiftelsen mener at grov personforfølgelse må slås hardt ned på, da dette i mange tilfeller ødelegger livet til den fornærmede og dennes familie. Spesielt i saker hvor det er barn involvert, vil vedvarende forfølgelse kunne ødelegge barndommen til barna, og å leve under konstant frykt eller se omsorgspersonen leve under slikt frykt, vil være en ekstrem belastning for barnet.

2. Gjerningsbeskrivelsen i voldtektsbestemmelsen

Stine Sofies Stiftelse arbeider i hovedsak med saker som omhandler barn, og har således begrenset tilgang til saker etter strl § 192, da denne sjelden brukes i konkurrans med § 195.

Spørsmålet er om man skal endre voldtektsbestemmelsen slik at manglende samtykke blir eksplisitt vurderingstemaet. Argument mot har vært at det er vanskelig å føre bevis for manglende samtykke, at det vil føre til økt fokus på fornærmedes atferd og uttrykk for motstand, og at ingen av de nordiske landa har en slik regel. Nå er det slik at de nordiske landene har endret sitt lovverk og at Norge har mottatt kritikk fra Committee on the Elimination of Discrimination Against Women for definisjonen av voldtekt og Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner art 36 forplikter statene til å kriminalisere ulike typer seksuell omgang som skjer uten samtykke.

Slik stiftelsen forstår departementet, så menes det at det avgjørende er om alle tilfeller av ufrivillig seksuell omgang dekkes av loven, men at ikke all ufrivillig seksuell omgang nødvendigvis skal klassifiseres som voldtekt eller at bestemmelsen må utformes slik at manglende samtykke er et eksplisitt vilkår. Stiftelsen mener det ikke skal være tvil om at manglende frivillighet dekkes av loven, og støtter departementets forslag om å tilføye en ny bokstav d som dekker dette. Stiftelsen mener at bokstav a) til d) da må være selvstendige bestemmelser, slik at det er tilstrekkelig at en av dem er oppfylt. Ved at bokstav d formuleres som "på annen måte har seksuell omgang med noen som ikke har samtykket i det", vil man også presisere at manglende samtykke også er omfattet av bokstav a til c. Da stiftelsen ikke jobber aktivt med voldtektssaker hvor voksne er involvert, har man ikke konkrete eksempler på saker som har endt med frifinnelse eller henleggelse fordi forholdet ikke har vært ansett dekket av gjeldende straffebestemmelser.

Stiftelsen støtter forslaget om å endre § 192 b, slik at denne eksplisitt omfatter fornærmede som grunnet redsel eller andre årsaker ikke er i stand til å motsette seg voldtekten.

Departementet vurderer også om det er behov for en straffebestemmelse som rammer den som på annen måte enn ved vold eller truende atferd får noen til å ha ufrivillig seksuell omgang med hverandre, og om dette skal anses som voldtekt eller reguleres av andre bestemmelser. Ved vold eller truende atferd, er det regulert av § 192 c. Dette kan

alternativt reguleres i § 193 eller § 194. Spørsmålet er om det er situasjoner som ikke vil bli dekket av disse bestemmelsene. Etter § 193 er det gjennom misbruk av stilling, avhengighetsforhold eller tillitsforhold, mens det i § 194 er overgrep på institusjon eller anstalt. I mange tilfeller vil nok disse bestemmelsene dekke forholdet, men stiftelsen vil ikke utelukke at det er tilfeller som ikke vil være omfattet av disse bestemmelsene.

3. Forberedelse til tvangsekteskap

Stiftelsen arbeider ikke på området for tvangsekteskap, men støtter alle endringer som vil forebygge og straffe tvangsekteskap. Stiftelsen mener det ikke kan være et vilkår at fornærmede er forledet med hensyn til reisens formål da man kan være i en særlig sårbar situasjon med betydelig press og kulturelle forventninger, som gjør at man kan reise til dette landet selv om man vet reisens formål er giftemål. Tvangsekteskap er ulovlig og kan innebære så store overgrep mot et barn at styresmaktene bør utforme straffebestemmelsen så vidt at all form for forberedelse til tvangsekteskap blir omfattet.

4. Formidling av prostitusjon

Stiftelsen arbeider kun med overgrep og vold mot barn, og innehar derfor ikke inngående synspunkter på dette punktet. Stiftelsen støtter selvsagt at all form for formidling skal bli dekket, slik at en utdatert straffelov ikke forhindrer domfellelse. Bestemmelsen bør derfor være medienøytral. Hvilket alternativ departementet ellers bør velge for å ramme formidling av prostitusjon, har stiftelsen ikke adgang til å vurdere.

5. Handlinger likestilt med seksuell omgang og endringer i samleiedefinisjonen

Stiftelsen støtter departementets forslag om at det å få en person til å utføre handlinger med seg selv som svarer til seksuell omgang skal likestilles med at gjerningspersonen har seksuell omgang med fornærmede, slik som i straffeloven 2005.

Departementet ønsker å endre strl § 192 andre ledd a, til "Straffen er fengsel i minst 3 år dersom a) voldtekten omfattet samleie". Dette for å presisere at bestemmelsen også gjelder tilfeller hvor fornærmede fører en gjenstand inn i skjeden eller endetarmsåpningen.

Ønsker også å endre strl § 195 første ledd andre punktum fra "dersom den seksuelle omgang var samleie, er straffen fengsel i minst 3 år" til "ved samleie, er straffen fengsel i minst 3 år". Stiftelsen støtter også endringen av definisjonen av samleie i § 206, slik at det for vaginalt samleie er tilstrekkelig at penis er ført inn i skjedeåpningen, og at minstestrafen i § 192 og § 195 da kommer til anvendelse.

I tillegg foreslår departementet at det presiseres at det er innføring av penis i fornærmedes munn som får virkning for samleie, og ikke hvis gjerningspersonen tar fornærmedes penis inn i sin munn. Stiftelsen synes for øvrig grensedragningen i bestemmelsen er litt vilkårlig, da innføring av penis og gjenstand i skjeden og analåpningen regnes som samleie, mens

innføring av fingre er å regne som seksuell omgang. I noen tilfeller vil fingrene være like store som gjenstandene, og kan være like smertefullt og krenkende. Grensedragningen mellom hva som regnes som samleie og hva som regnes som seksuell omgang synes i noen grad unaturlig, både når det angår bruk av fingrer i vagina og gjerningspersonens innføring av fornærmedes penis i sin munn.

6. Seksuelle overgrep mot barn under 14 år

Departementet foreslår å endre strl § 195 første ledd første punktum i samsvar med strl 2005 § 299 slik at all seksuell omgang med barn under 14 år regnes som voldtekt. Stiftelsen er enig i at det ofte ikke er nødvendig å bruke vold. Stiftelsen er likevel usikker på om det er riktig ikke å bruke bestemmelsen i konkurrans med § 192 selv om man endrer § 195. Som departementet skriver, så vil det i mange tilfeller ikke være nødvendig å bruke vold for å skaffe seg seksuell omgang med barn. I de tilfeller der det likevel er brukt vold og tvang, vil det ved å bruke § 192 tydeliggjøre at det er brukt tvang eller vold, noe som gjør forholdet desto mer alvorlig. Stiftelsen er redd en opphevelse av § 192 første ledd andre punktum vil føre til at man ikke får markert at det ved overgrepet er brukt vold eller tvang.

Noen har stilt spørsmål om det å betegne det seksuelle overgrepet som voldtekt vil traumatisere barnet og gjøre det mer til et offer i fremtiden enn det ellers vil være. De er redde barnet vil ta større skade av å bli betegnet som et voldtektsoffer enn som en person utsatt for seksuelle overgrep. Stiftelsen er usikker på dette, men forstår forslaget slik at terskelen for å bli dømt ikke vil bli høyere og at det er ment for å markere ytterligere at barn ikke kan samtykke til seksuell omgang. Som det nevnes i forarbeidene til straffeloven 2005 § 299 så vil den generelle voldtektsbestemmelsen kun kunne ha betydning ved straffeutmålingen, men at den ikke vil få det grunnet at strafferammen i § 299 er like høy. Slik sett forstår Stiftelsen forslaget slik at det kun vil markere alvorret av slike overgrep og at barnet ikke kan samtykke til seksuell omgang.

Det foreslås å endre straffeloven § 195 slik at bestemmelsen også gjelder kvalifisert seksuell handling. Dette betegner de mest alvorlige tilfellene av seksuell handling, og først og fremst berøring av nakne kjønnsdeler. Stiftelsen støtter denne endringen. Det kan være vanskelig for barn å gi nok detaljer til å vurdere om det er seksuell handling eller seksuell omgang, og handlinger som innebærer berøring av et barns kjønnsorgan under trusen, er et så alvorlig overgrep at det bør straffes etter § 195 og ikke etter § 200 annet og tredje ledd.

Departementet foreslår også en endring i straffeloven 1902 § 195 og strl 2005 § 299 slik at de også rammer den som forleder to mindreårige til å ha seksuell omgang med hverandre, selv om det ikke benyttes vold eller truende atferd. Spørsmålet er om denne endringen skal gjelde barn under 14 år eller også gjelde for barn mellom 14 og 16 år også. Stiftelsen mener at bestemmelsen også skal gjelde for barn mellom 14 og 16 år, da den seksuelle lavalder tross alt er 16 år. En person som forleder to barn til å ha seksuell omgang, bør straffes

uavhengig av barnets alder. Det er her en voksen person som påvirker to barn til å ha seksuell omgang, ikke to barn som selv velger å ha seksuell omgang.

Til slutt ber departementet om vårt syn på om barnets alder bør være et objektiv straffbarhetsvilkår i saker om seksuelle overgrep. Et objektivt krav gir klart best beskyttelse av barn mot overgrep. Departementet har selv vist til rettspraksis hvor man dømte etter § 196 fordi siktede ikke hadde utvist uaktsomhet med hensyn til at barnet var under 14 år. Beskyttelsen av barn bør være absolutt, og et objektivt krav til alder vil muliggjøre dette på best måte. Karianne Alve, student ved Juridisk fakultet i Oslo, har i sin masteroppgave "Barns rettsstilling i straffeloven § 195", redegjort for praksisen etter Rt 2005.833, og vist til flere avgjørelser hvor man har dømt etter § 196 fordi man ikke finner at den siktede har vært uaktsom med hensyn til barnets alder. Alves masteroppgave viser også at domstolen har lagt stor vekt på fornærmedes utseende og utvikling, blant annet ved beskrivelser av fornærmede på 12 år som "lubben med velutviklede bryster". Barnets kropp viser seg således å være et viktig vurderingstema. Som Alves oppgave også belyser, får disse barna heller ikke oppreisning da man i vurderingen etter strl § 196 finner at den siktede ikke har opptrådt grovt uaktsomt med hensyn til barnets alder.

7. Europarådets konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttning og seksuelt misbruk

Det foreslås å gjennomføre endringer i straffeloven 1902 som tilsvarer endringer i strl 2005 som oppfyller overnevnte konvensjon.

Stiftelsen registrer de endringer som vil gjøres, uten at Stiftelsen har hatt mulighet til å vurdere de ulike endringene konkret.

8. Foreldelse

a) Om straffansvar for drap bør være unntatt fra foreldelse

Stine Sofies Stiftelse har i mange år kjempet for at drap ikke skal foreldes. Å drepe et annet menneske er den verste handlingen et menneske kan begå. Belastningen og tapet for dem som sitter igjen, er det få som kan sette seg inni. Spesielt tungt blir dette når politiet ikke klarer å oppklare drapet, slik at gjerningspersonen går fri. Det har vært argumentert med at tiden leger alle sår, men for etterlatte etter uoppklarte drap, så vil det ta svært mange år, om tiden i det hele tatt leger alle sår. Stiftelsen har kontakt med flere etterlatte av drepte barn, hvor noen av disse sakene ikke er oppklarte. Det som er felles for denne gruppen etterlatte er at det ikke får ro før saken er oppklart. Det er barnet deres som er drept, og den skyldige går fri. At vedkommende da etter at foreldelsesfristen er gått ut, skal kunne tilstå drapet uten at dette får konsekvenser, er vanskelig å forstå. Stiftelsen er enig i at det for mange etterlatte er viktigere å få vite hva som skjedde med den drepte, men for de

etterlatte Stiftelsen har vært i kontakt med oppleves det som svært urettferdig at drapspersonen skal gå fri.

Stiftelsen har forståelse for motargumentene, blant annet at bevisene kan svekkes over tid. Dagens metoder endrer seg likevel raskt, slik at DNA og andre tekniske spor kan gi treff ved senere anledning. Departementet understreker at noen pårørende vil kunne oppleve at gjerningspersonen blir frikjent grunnet bevisets stilling. Stiftelsen antar at påtalemyndigheten vil utvise forsiktighet med å tiltale en person dersom bevisene er for svake, eller neppe vil holde i en retts sak. I tilfeller hvor gjerningspersonen tilstår, ser Stiftelsen i alle fall ingen grunn til at personen ikke skal straffes for drapet. De pårørende Stiftelsen har vært i kontakt med angående saken, mener det er bedre at saken blir henlagt på bevisets stilling enn om saken blir henlagt som foreldet. I tilfeller hvor saken er foreldet, vil det også være begrenset etterforskning rundt saken. Dette medfører at de etterlatte ikke vil få svar som de kan få dersom saken blir etterforsket, men så henlagt på bevisets stilling.

Departementet foreslår at en eventuell regel om ikke-foreldelse får virkning for alle forhold som ikke er foreldet på det tidspunktet lovendringen trer i kraft. Det er vanskelig å trekke en grense for når regelen skal tre i kraft, da det er drapssaker som vil være foreldet rett før loven trår i kraft. Et eksempel er for eksempel Therese-saken, som vil være foreldet i august 2013. For gjerninger så grusomme som drap, så burde en person i en rettferdig verden ikke kunne belage seg på at drapet blir foreldet, slik at foreldelse av alle drapssaker burde oppheves. Stiftelsen antar likevel at dette er en løsning som aldri vil få gjennomslag, og at løsningen som foreslås av Departementet er nest beste løsning.

Departementet ber også om synspunkt på om det bør gjøres unntak for drap hvor gjerningspersonen er under 21 år når drapet skjer, slik ordningen er i Sverige. Dette er Stiftelsen i utgangspunktet negativ til, da mange av de alvorligste drapssakene i Norge er begått av personer under 21 år. Dette er voksne mennesker, over 18 år, som utfører grove drap, og Stiftelsen ser ikke grunn til at disse skal unntas for ansvaret for et drap de har begått. Unge personer vil på samme måte som andre fortsette livet sitt og kanskje etablere seg med familie og barn. Den påkjenningen som disse må oppleve når drapspersonen eventuelt blir avslørt kan likevel ikke måles med den belastningen de etterlatte må leve med i etterkant av drapet.

Det foreslås at medvirkning til drap heller ikke foreldes, og dette støtter Stiftelsen. I forhold til forsøk på drap, er stiftelsen noe usikker. Det kan være eksempler hvor drapforsøket også senere burde kunne straffes. Dette kan være tilfellet i saker hvor den fornærmede må leve i frykt i mange år siden gjerningspersonen forbli ukjent, eller at gjerningspersonen når fristen går ut kan stå frem. Det kan være tale om svært alvorlige og brutale drapforsøk, hvor det er tilfeldigheter som gjør at fornærmede overlever.

b) Om straffeansvar for seksuelle overgrep mot barn under 14 år bør foreldes

Seksuelle handlinger begått mot barn er svært alvorlige krenkelser som barnet i mange tilfeller ikke har muligheter til å anmelde selv. Det er heller ikke sikkert at noen andre anmelder forholdet for barnet. Det er i dag en utskutt foreldelsesfrist for overgrep mot barn, og spørsmålet er om denne gir gode nok muligheter for barnet å anmelde forholdet. Stiftelse er av den oppfatning at seksuelle overgrep mot barn under 16 år ikke skal foreldes, slik at både § 195 og § 196 omfattes. Det er også foreslått å innføre begrepet "kvalifisert seksuell handling", som skal falle inn under § 195, og Stiftelsen mener at slike handlinger heller ikke skal foreldes.

Som departementet påpeker, så gjør de samme hensynene seg gjeldene som argument mot foreldelse, deriblant at bevisene svekkes over tid. I saker om seksuelle overgrep mot barn er det sjelden det finnes medisinske bevis, selv kort tid etter overgrepene har skjedd. Andre tekniske bevis finnes heller ikke i alle saker. Det som oftest er avgjørende er barnets forklaring om overgrepene. Det fremgår av forskning at det i gjennomsnitt tar 17 år før et barn husker at overgrep har funnet sted, og det kan ta ytterligere tid før alle detaljene rundt overgrepene er på plass. I slike saker vil derfor tiden heller kunne føre til bedre hukommelse angående overgrep enn det motsatte.

I mange tilfeller vil nok den utskutte foreldelsesfristen være tilstrekkelig, men det finnes flere saker hvor fornærmede opplever at saken er foreldet i det hun eller han er klar til å anmelde forholdet. Av denne grunn mener Stiftelsen at det er behov for å fjerne foreldelsesfristen helt. Det er ingen grunn til å beskytte personer som har begått så alvorlige krenkelser mot et barn, og det er påtalemyndighetens oppgave å vurdere om bevisene er tilstrekkelig til en retts sak, eller om saken i tilfelle må henlegges på bevisets stilling, og ikke som foreldet. Man ser blant annet på overgrepene begått innenfor den katolske kirke, hvor foreldelse kan hindre at slike saker blir oppklart.

Departementet går her, i motsetning for ved drap, inn for at medvirkningsansvar skal foreldes. Dette er Stiftelsen ikke enig i. Medvirkning til seksuelle overgrep er i straffeloven likestilt med den faktiske utførelsen av handlingen, og stiftelsen ser ingen grunn til at det skal gjøres unntak kun for seksuelle overgrep. Stiftelsen kjenner til tilfelle hvor det var mor som oppfordret far til å ta møydommen til datteren da hun var 13 år. Stiftelsen ser ingen grunn til at slike grove handlinger skal foreldes.

Stiftelsen mener at det heller ikke her skal gjøres unntak for personer under 21 år. Alle over 15 år er over den kriminelle lavalder, og alle over 18 år regnes som voksne. Å trekke grensen på 21 år fremstår som vilkårlig. Et barn som er utsatt for seksuelle overgrep, enten det er fra en person på 17 år eller en person på 40 år, har vært utsatt for en ekstremt krenkende handling, og straffbarheten er etter stiftelsens syn like stor i begge tilfellene.

Departementet foreslår at endringen får virkning for alle seksuelle overgrep som ikke er foreldet på tidspunktet for ikrafttredelse. Som vist over skulle Stiftelsen ønske at de nye reglene kunne gjelde også for foreldede saker, men ser at dette ikke vil få gjennomslag. Da den utskutte foreldelsesfristen trådte i kraft, var regelen at den utskutte fristen ikke fikk virkning for overgrep som hadde hendt før ikrafttredelse, og Stiftelsen har selv vært i kontakt med mange som finner dette støtende. Således støtter Stiftelsen forslaget om at fristen skal gjelde alle saker som på tidspunktet ikke er foreldet, istedenfor for tilsvarende regel om at overgrepet må ha skjedd etter ikrafttredelsen.

b) Utskutt foreldelsesfrist for andre lovbrudd

Departementet har vurdert om det skal gjelde utskutt foreldelsesfrist for brudd på avvergingsplikten, vold i nære relasjoner, tvangsekteskap, menneskehandel, tvangssterilisering og tvungen abort. Stiftelsen vil kommentere de forslagene som er aktuelle for vårt arbeid.

Straffeloven § 139: Stiftelsen har vært en forkjemper for ansvar etter § 139 om avvergingsplikt, da vi ser at denne bestemmelsen ikke fungerer idag. I dag er foreldelsesfristen på 2 år, noe som medfører at den sjelden eller aldri har vært brukt. Stiftelsen mener at plikten personer som har hatt kunnskap om at barn utsettes for vold eller seksuelle overgrep er så viktig at det må innføres en utskutt foreldelsesfrist. Departementet peker på at det i visse tilfeller kan være vanskelig å føre bevis på hvilken informasjon en person satt inne med flere år bak i tid, og at vitner glemmer. Men som departementet påpeker bør ikke dette være til hinder for straffeforfølgning i de saker hvor det faktisk kan bevises. Stiftelsen støtter departementets syn. Det foreslås at den utskutte fristen skal gjelde for § 195 og § 219, men ikke for § 196. I disse sakene er barna mellom 14 og 16 år, men Stiftelsen mener likevel at disse barna trenger tilsvarende beskyttelse mot overgrep, og at en utskutt frist for disse, som vil innebære at saken foreldes når barnet er 20 år, vil gi barna dette ekstra vernet.

Straffeloven § 219: Samme hensyn gjør seg gjeldende for saker om vold i nære relasjoner som for seksuelle overgrep, og derfor bør det også gjelde en utskutt foreldelsesfrist i disse sakene. Som departementet påpeker er foreldelsesfristen i disse sakene fra 5 til 10 år, noe som ikke gir tilstrekkelig beskyttelse av små barn som utsettes for vold. Foreldelsesfristen i straffeloven 2005 er 10 og 15 år. Siden denne loven ikke er trådd i kraft, og det er stor usikkerhet knyttet til når den faktisk vil trå i kraft, mener Stiftelsen at man bør heve strafferammen i straffeloven 1902 også. I dagens straffelov er straffen fengsel inntil 4 år, og inntil 6 år selv om fornærmede dør, mens det i ny straffelov innebærer fengsel inntil 15 år. Stiftelsen krever at denne strafferammen innføres i gjeldende straffelov, da straffeloven 2005 tidligst vil innføres i 2017.

Menneskehandel, tvangsekteskap, tvangsabort og tvangssterilisering: Stiftelsen har ikke arbeidet aktivt innenfor disse områdene, og har dermed ikke grunnlag for å kommentere behovet for utskutt foreldelsesfrist i disse sakene. Generelt vil stiftelsen likevel si at hvor det er fare for at lovbrudd knyttet til slike saker mot barn ikke vil bli straffeforfulgt grunnet foreldelse, bør det innføres utskutt foreldelsesfrist.

Det foreslås at reglene om utskutt foreldelsesfrist gis virkning for forhold som ikke er foreldet på tidspunktet for lovendringen. Dette vil også gjelde tidligere overtredelser av § 195 og § 196 som da ikke er foreldet på tidspunktet for ikrafttredelse, noe Stiftelsen synes er gledelig.

9. Advokat som skal ivareta interessen til drepte barn

Stiftelsen er glad for at rettighetene til barn som blir drept av sine omsorgspersoner endelig skal bli ivaretatt. Departementet foreslår at advokatens oppgaver skal være å gjennomgå sakens dokumenter og klage på et eventuelt vedtak om henleggelse. Det legges opp til at advokatens oppdrag er avsluttet når det tas ut tiltale. Stiftelsen er usikker på om hensynet til barnet i tilstrekkelig grad vil ivaretas av påtalemyndigheten under rettsaken. Det kan være behov for en representant for barnet da påtalemyndigheten skal være objektiv. En advokat for barnet vil ivareta mange av de samme oppgavene som en bistandsadvokat gjør i dag ved å belyse omstendigheter rundt barnet og dets familie, og om eventuelle skader og smerter barnet må ha opplevd. I noen grad vil dette ivaretas gjennom aktor og sakkyndig vitne, men det kan tenkes at barnets advokat som sitter med mye kunnskap om barnet som vil kunne belyse saken.

Ved at politiet får en plikt til å oppnevne en uavhengig advokat som skal gjennomgå saken i alle de tilfeller der en omsorgsperson har vært mistenkt for drap på et barn og saken blir henlagt, vil man forhåpentligvis unngå at andre instanser eller enkeltpersoner må be politiet om å oppnevne en slik advokat. Stiftelsen har fått kjennskap til slike saker selv, og har gjennom advokat fått omgjort henleggelsene. Det er ikke en god løsning å forbeholde ordningen til tilfeller der en omsorgsperson er siktet for handlingen, da de i sakene Stiftelsen kjenner aldri ble tatt ut siktelse.

I Christoffer-saken var biologisk far utsatt for samværsnekt og derfor ikke i en posisjon til å ivareta barnets rettigheter. Stiftelsen fikk kontakt med biologisk far gjennom pårørendeseminar, og fikk oppnevnt en bistandsadvokat for far, og alle kjenner i dag til resultatet. Dette innebærer at det også i forhold til familier hvor en person har samværsrett eller hvor mor og far ikke bor sammen, kan være behov for en slik advokat for barnet. De primære omsorgspersonene er den barnet bor sammen med, og dette gjelder også samværsforeldre når barnet er hos denne. I mange tilfeller vil den andre være i stand til å ivareta barnets interesser, men ikke alltid. Politiet kan i slike tilfeller oppnevne en advokat for barnet, som ivaretar barnets interesser. Om det viser seg at den andre forelderen er i

stand til å ivareta barnets interesser, kan advokaten enten oppnevnes som bistandsadvokat for forelderen eller at oppdraget avsluttes. Om man trekker grensen slik departementet har skissert, så vil uansett oppdraget være avsluttet når det tas ut tiltale da man antar at aktor kan ivareta barnets interesser. I det overnevnte scenarioet vil oppdraget avsluttes fordi en omsorgsperson kan ivareta barnets interesser. Stiftelsen er likevel usikker på om grensen bør trekkes ved hovedforhandling da man opplever varierende kvalitet både på aktor og bistandsadvokat. Det kan i noen tilfeller være behov for en god bistandsadvokat som utfyller aktor, mens aktor i andre saker vil være så dyktig og engasjert i saken at bistandsadvokaten blir overflødig. Dette er uansett ikke mulig å vite på forhånd, og stiftelsen mener at en bistandsadvokat vil kunne fungere som en sikkerhetsventil også under rettssaken.

Politiet skal uansett etterforske saken grundig før eventuell henleggelse, og i det saken skulle bli henlagt må man anta at politiet har grundig kjennskap til barnets omsorgspersoner, og kan vurdere om barnets interesser blir tilstrekkelig ivarettatt.

10. Utvidelse av minstetid og tidsramme ved dom for forvaring

Stiftelsen har engasjert seg i forhold til straffnivået i flere år, både med krav om høyere straffer, men ikke minst for straffer som er forholdsmessige og rettferdige. I de alvorligste tilfellene mener Stiftelsen at det kan være behov for livsvarig fengsel. I de aller fleste sakene er dagens ordning med tilbakeføring til samfunnet den beste og ønskelige løsningen, mens samfunnet bør vernes for alltid mot den promillen som alltid vil være en fare for borgerne.

Stiftelsen har siden reglene om minstetid på 10 år kom ment at dette var en ulogisk ordning og en ordning som strider mot allmennhetens rettsfølelse. En person har fått forvaring nettopp fordi den anses spesielt farlig, og det er da uholdbart at denne kan slippe ut tidligere enn om det var gitt fengselsstraff på tilsvarende lengde. Stiftelsen støtter derfor hevelsen av minstetiden i tilfeller som gir over 15 års fengsel, men ønsker selvsagt at minstetiden skal ligge nærmere opp mot den idømte tidsrammen. I saker hvor det gis 21 års forvaring eller 30 års forvaring, er det tale om så alvorlige lovbrudd at minstetiden bør ligge nært opp mot tidsrammen.

11. Inkurier

Stiftelsen noterer seg at det foreslås at det i strl 2005 § 309 om kjøp av seksuelle tjenester fra mindreårige og § 310 om fremvisning av seksuelle overgrep mot barn eller fremvisning som seksualiserer barn innsettes et bøtealternativ. Stiftelsen er uenig i at det istedenfor fengsel skal kunne gis bøter for så alvorlige overgrep mot barn da dette signaliserer at lovbruddet ikke er alvorlig.

12. Økonomiske og administrative konsekvenser

I forhold til innføring av ordning med rett til advokat for drepte barn, regner departementet ut at det vil være færre enn to saker i året hvor et barn under 18 år blir drept av sine omsorgspersoner. Tallene er hentet ut av Kripos sin statistikk, som sier at det i perioden 2003-2011 ble registrert 26 drap av barn under 15 år og 22 saker som gjelder personer mellom 15 og 18 år. Og at det var 28 saker hvor relasjonen var foreldre/barn. Slik Stiftelsen leser dette, er at dette gjelder drap etter straffeloven § 233, og ikke legemsbeskadigelse med døden til følge etter § 229/§ 219. Christoffer-saken var som nevnt legemsbeskadigelse med døden til følge. Stiftelsen ber derfor om avklaring på om dette regnestykke kun dreier seg om drap, eller det også omfatter legemsbeskadigelse med døden til følge. Stiftelsen vil anta at det vil være flere enn to drap/legemsbeskadigelser med døden til følge per år. Ved filleristing alene, antar man at ca 5 barn dør hvert år. Stiftelsen har selv bedt Riksadvokaten om å tallfeste hvor mange barn som dør som følge av legemsbeskadigelse per år, men har fått tilbakemelding på at det ikke føres statistikk for dette. Stiftelsen oppfordrer på det sterkeste at dette gjøres. For å drepe et barn, enten forsettlig eller ved legemsbeskadigelse med døden til følge, er det ikke nødvendig med våpen. Voksnes kraft i form av slag, risting og spark er tilstrekkelig for å drepe et barn.

Med vennlig hilsen

Stine Sofies Stiftelse

Ada Sofie Austegard
Leder
Stine Sofies Stiftelse

Mari Jensen
Jurist
Stine Sofies Stiftelse